

Светиозар Марабућ

ВРИЈЕМЕ
ИСКУШЕЊА

ОКТОБАР

ПРЕДГОВОР

Размишљајући о критици силе и њене историјске улоге, Валтер Бењамин у једном давном, али и данас подстицајном есеју испитује да ли се праведни циљеви супростављају сили. Па ипак, Бењамин је био врло брижан, а ни данас нема више разлога за осећање спокоја но што их је било у годинама у којима су се рађала сијамски повезана тоталитарна чудовишта. На жалост, управо су фашизам и стаљинизам обележили овај век, али шта ли нас тек чека? Човек замишљен над проблемима човечанства, уколико живи на Балкану, а нарочито у нашој земљи, или ономе што је од ње за сада преостало, има све више разлога да се пита хоће ли будућност ублажити изазове и терете којима смо притиснути, хоће ли донети макар варљиво и непоуздано олакшање.

У човеку везаном за књиге више но за практичан живот и свет који бучи, стење и крвари око нас, једну скромну наду могла би да покрене одрешита, а у исти мах углавном блага, чак питома

књига рефлексија, есејистичких записа, политичких коментара и осврта Светозара Маровића. Маровићеви текстови сабрани у овим корицама настали су од пролећа 1990. године до лета 1992. године, дакле у време најгрубљих политичких превирања, у једном добу обележеном несигурношћу и неспокојем сваке врсте. То је време од политичког раскола до распада државе и рата, од комунизма до вишестраначких избора, зачетака демократије и опште криминализације друштва. Па ипак, премда у себи носе трагове ове атмосфере, Маровићеви записи и отписи својим мирним и разборитим тоном, мешавином промишљености и политичке чврстине, чак сведочећи о нарастању једног оперативног политичког ума, пружају неку малу заветрину у којој остаје да тиња пламичак поуздања да неће све пропасти. Маровићу је стало до човека и премда се политика никада не потчињава највишим захтјевима хуманистичких идеала, његове жеља за разумевањем и уважавањем другог, ретка у нашим приликама, а одмереност и пажљивост да се други не увреди, што је још већа реткост, остављају леп утисак на читаоца. Маровића ваља похвалити и за обимну и разноврсну лектуру, потребу да се од Библије до Пашића и Слободана Јовановића, од Еврипида до Канетија, од антике до француске револуције, од балканских ратова до постмодрне креће слободно, кроз различите

области. Наравно, ширина и политичка сврха записа - а потписник ових редова није од оних који ће тако нешто прећутати ни када пише са сваким уважавањем и очитом наклоношћу - не иде у прилог хегеловске дубине мишљења. Не само политичка сврха већ и рефлексивне претнезије сударају се са жанром у коме се Маровић одлично сналази, али који неминовно спутава. Стога се политичка и хуманистичка реторика морају испитати изван простора текста, чак и изван контекста у коме су текстови написани, спрам политичке прагме, у лику улоге коју у савременој политици у Црној Гори и Југославији има Светозар Маровић. И ту ће постати јасно зашто је један, пре свега, књижевни критичар са задовољством прихватио да напише ову белешку о књизи. Овом књижевном критичару се, наиме, чини да је Светозар Маровић један од последњих Мохиканаца којима није свеједно шта се мисли и пише, који није читаво своје друштвено биће уложио у крхке и пропадљиве политичке функције. Пажљив читалац записа обједињених у овој књизи разумеће како се у њима Светозар Маровић бори и за достојство и значај писане речи, за смисао текста у хуку времена, за текстуални гест услед политичке бестијалности.

Наше време, које Ричард Рорти види као доба текстуалности, обележено је једним разорним расколом. Никада, наиме, није настајало више тек-

стова и никада они нису мање значили. Успевајући да својим личним и политичким ангажовањем сачува смисао и значај текста, а тиме и једне културе, Светозар Маровић се нашао на бранику бољих одлика нашег доба, напослава јавио се као филозофски и политиколошки инспирисан саборац у напору да се текстуални свемир сачува од варварских, криминалних, бруталних изазова овога тренутка. Без обзира да ли се човек првенствено занима за литературу, културу или савремену цивилизацију уопште, такав се труд не сме превидети. То не значи да дела и ставови Светозара Маровића нису на сталној проби времена, нити да ће му бити опроштено ако нас својим делом уверава како за приврженике текста у овом свету и времену још има места, а то се уверење после изјавио због политичке праксе и потреба тренутка. Достигнуто обавезује, а оно што се можда није успело не сме бити напуштено: свет текстуалности је ту немилосрдан, један текст тражи други. А политички обојени текстови поред тога траже и да им се стварност покорава.

Већ се из данашње перспективе види смисао Маровићевог опреза. Брзо након неких Маровићевих коментара наша политика ће излетати у тамну и мрачну шуму пропасти, као да се и тиме хоће рећи да нити ће лепота, насупротив Достојевском, спасити свет, нити ће текст спасити поли-

тику у Југославији, бившој, па и данашњој. Па ипак, најснажнији темељ човековом опстанку пружа култура, а најчвршћи ослонац културе је у тексту. Одлучујући се за делање текстом, али такво да текст не буде потчињен политичким потребама, Светозар Маровић није само пружио материјал за накнадна размишљања, сведочанство драгоцено неком будућем историчару, већ је показао смисао високе политичке културе до које нам је управо зато толико стало што око нас бесни политичка непогода и у њој са свих страна искрсавају зле и мрачне силе.

Александар Јерков